

อีกมากมายในเมืองไทย ที่จะใช้เป็น
ห้องเรียนธรรมชาติเพื่อสรรค์สร้าง
คุณธรรมความดีงามกับผู้คนให้
เกิดขึ้นตามแนวทางของสถาบัน
ฝึกอบรมผู้นำ

เคยมีผู้เสนอเงินถึง ๗๒ ล้านบาท
ให้กับพลตรี จำลอง เพื่อสร้างสถาบัน
ฝึกอบรมผู้นำให้ครบทุกจังหวัดทั่วประเทศ
โดยคิดว่าน่าจะใช้งบจังหวัดละ ๑ ล้าน
บาทในการเริ่มต้น แต่ท่านก็ต้อง
ปฏิเสธไป เพราะการขยายเครือข่าย
สถาบันฝึกอบรมผู้นำไปตามจังหวัด
ต่างๆ ไม่ได้ง่ายอย่างที่คิด

สิ่งสำคัญที่สุดของการเป็น
สถาบันฝึกอบรมผู้นำ ก็คือครูพิเศษ
และผู้ช่วยครูที่จะมาทำหน้าที่ผลักดัน
กิจกรรมต่างๆ ในการฝึกอบรมนั้นเอง
ซึ่งทุกวันนี้ พลตรี จำลองก็ยัง
ยอมรับว่า ยังอยากได้ทั้งครูพิเศษ
และผู้ช่วยครูเพิ่มเติม เพื่อแบ่งเบา
ภาระของแต่ละท่าน ซึ่งหนักหนา
เอาการ ในการจัดอบรมที่ทำต่อเนื่อง
ไม่มีเวลาพักผ่อนตลอดทั้งปีเช่นนี้

“จริงๆ แล้วยังอยากจะมีเวลา
พักผ่อนเดือนละ ๗ วัน เพื่อที่จะได้ให้
ผู้ช่วยครูได้มีเวลาพักบ้าง แต่ก็ยังทำ
ไม่ได้ แล้วยการหาผู้
ช่วยครูเพิ่มนี้ก็หายาก
เพราะงานของเรา
เป็นงานอาสาสมัคร
เราไม่มีเงินเดือนให้
ยิ่งครูพิเศษยิ่งยาก
เพราะคนจะมาเป็น
ครูพิเศษได้ไม่ใช่เก่ง
และดีอย่างเดียว
ต้องมีบารมีด้วย”
พลตรีจำลอง พูดถึง
สถานการณ์ปัจจุบัน

ผู้สร้างแรงบันดาลใจ

การขยายตัวไปยังจุดอื่นๆ ของประเทศไทยนั้น เป็นเรื่องที่หลายๆ คนอยากให้เกิดขึ้นอย่างแน่นอน แต่สิ่งที่เป็นไปได้ในขณะนี้ ก็คือมีความพยายามจากหลายๆ ฝ่ายที่จะตั้งสถาบันฝึกอบรมที่คล้ายกับสถาบันฝึกอบรมผู้นำ เพราะเล็งเห็นถึงประโยชน์ยิ่งใหญ่ว่าจะได้รับจากการเปิดอบรมแนวใหม่เช่นนี้

ที่น่าจะเป็นรูป
เป็นร่างมากที่สุด
น่าจะเป็นเครือข่าย
แม่บทชุมชน
พึ่งตนเองภาคอีสาน
ซึ่งมีผู้ประสานงาน
จากจังหวัดต่างๆ
ในภาคอีสานที่มี
ความเข้มแข็ง
กระตือรือร้น และ

มีการประชุมกำหนดแผนงานในการ
จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมแนวใหม่ที่ยัง
ไม่ได้ตั้งชื่อ มีการเสนอตัวเพื่อให้ใช้
จังหวัดของตัวเองเป็นที่ตั้งสถาบัน
ฝึกอบรมแห่งใหม่ไม่น้อยกว่า ๒
จังหวัด คาดว่าในปี ๒๕๕๐ นี้จะเห็น
ความชัดเจนยิ่งขึ้นว่าจะจัดตั้งขึ้นที่ใด
และเปิดอบรมได้เมื่อไร

แต่ที่แน่นอนก็คือ เครือข่ายแม่บท
ชุมชนพึ่งตนเองภาคอีสานจะ
ต้องปรึกษากับผู้บริหารสถาบันฝึก
อบรมผู้นำอย่างใกล้ชิดในลักษณะ
ของสถาบันพี่เลี้ยง เพื่อถ่ายทอด

วิธีการ แนวทางและรูปแบบการจัด
ฝึกอบรม ซึ่งก็คงจะไม่สามารถเรียก
สถาบันใหม่นี้ว่าเป็นสถาบันฝึก
อบรมผู้นำแห่งที่ ๒ ได้อย่างเต็มปาก

แต่อย่างน้อยสถาบันฝึกอบรมผู้นำ
มูลนิธิพลตรีจำลอง ศรีเมือง แห่งนี้ก็
เป็นแรงบันดาลใจสำคัญที่ทำให้เกิด
สถาบันฝึกอบรมผู้นำแห่งภาคอีสาน

และเมื่อสถาบันฝึกอบรมผู้นำแห่ง
ภาคอีสานเกิดขึ้นได้จริง เชื่อเหลือเกิน
ว่ากลุ่มเครือข่ายองค์กรอื่นๆ ก็คงจะ
ผลักดันแนวคิดนี้ให้ขยายตัวออกไป
ในท้องถิ่นชุมชนอื่นๆ อย่างแน่นอน

อนาคตของสถาบันฝึกอบรมผู้นำ

เมื่อถามถึงอนาคตของสถาบันฝึกอบรมผู้นำว่าจะเดินไปทางไหน หลังจากผ่านประสบการณ์อันยาวนานบนเส้นทางของการสร้างสรรค์กว่า ๒๐ ปี จนได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางเช่นทุกวันนี้

ครูใหญ่บอกว่า มี ๒ ทาง ทางหนึ่งสถาบันแห่งนี้อาจจะถึงกาลแตกดับกลายเป็นวัดร้างหรือหากมีคนสานต่อก็อาจกลายเป็นสถาบันที่มั่นคงตลอดไป ท่านไม่ได้คาดหวังอะไรมากไปกว่านี้

“ทำวันก็ได้ประโยชน์วัน
ทำเดือนได้ประโยชน์เดือน นี่ทำมา
๒๐ ปี ก็ได้ประโยชน์ ๒๐ ปี”

ด้วยเหตุผลสั้นๆ แต่หนักแน่น ทำให้ถึงวันนี้ ครูใหญ่ของลูกศิษย์กว่า ๕๐,๐๐๐ คน ก็ยังไม่หยุดทำงาน ยังไม่หยุดสอน หรือแม้แต่หยุดคิดเพื่อที่จะเกษียณตัวเองอย่างจริงจัง แม้ว่าจะผ่านพ้นวัยเกษียณมาแล้วกว่า ๑๒ ปี สถาบันฝึกอบรมผู้นำยังคงพัฒนาต่อไป มีการขับเคลื่อนในระดับนโยบาย

ที่จะเพิ่มภารกิจใหม่ๆ รวมถึงสิ่ง
อำนวยความสะดวกที่พร้อมมูล
สำหรับการสร้างความเข้มแข็งให้กับ
องค์กรนี้

และด้วยความเข้มแข็งของ
ทีมงานทุกฝ่าย ถึงแม้จะไม่มีท่าน
ท่านก็ยังเชื่อว่า สถาบันฝึกรอบรม
ผู้นำแห่งนี้ก็น่าจะเดินหน้าขับเคลื่อน
เสริมสร้างผู้นำที่ดีมีคุณธรรมได้
ต่อไปอย่างแน่นอน

บทที่ ๕

ถึงเวลาเป็นศูนย์การเรียนรู้
ด้านคุณธรรมจริยธรรมต้นแบบ

ผลงานที่สถาบันฝึกอบรมผู้นำ
ผลิตผู้นำตามแนวทางสร้าง
ผู้นำที่เป็นคนดีมีคุณธรรมไปแล้วกว่า
๕๐,๐๐๐ คน ซึ่งมาจากทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขา
อาชีพ และทุกภูมิภาคทั่วประเทศไทย ด้วย
หลักสูตรที่มีเป้าหมายหนึ่งเดียว คือ
หลักสูตรสร้างคนให้เป็นคนดี ตลอดเวลา
กว่า ๒๐ปี ที่ผ่านมา

คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ณ วันนี้ สถาบัน
ฝึกอบรมผู้นำได้กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้
ด้านคุณธรรม จริยธรรมต้นแบบไปแล้ว

เป็นต้นแบบที่น่าเอาเยี่ยงอย่าง แต่ก็
เป็นต้นแบบที่เลียนแบบได้ยากยิ่ง

ด้วยองค์ประกอบสำคัญ ดังที่กล่าว
ถึงในบทก่อนหน้านี้แล้ว

นั่นคือ “คน” ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ
ที่ทำให้ยากยิ่งในยุคปัจจุบัน

ไม่ว่าจะเป็น ครูพิเศษ ผู้ช่วยครู
อาสาสมัคร และที่สำคัญที่สุดก็คือ
ผู้ที่จะเป็น ครูใหญ่

ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาสถาบัน
ฝึกอบรมในวันนี้

ก็คือสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบัน
แห่งนี้ ให้เกิดศักยภาพสูงสุดในการทำงาน
แม้ว่าทุกวันนี้จะทำงานกันอย่างเต็มที่แล้ว
ก็ตาม

สร้างศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ขยายผลสามอาชีพกู้ชาติ

สิ่งหนึ่งที่ผู้เข้ารับการอบรมพึงพอใจ
มาก คือการลงมือทำเกษตรอินทรีย์ ได้
เห็นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ปลูกด้วยจิตใจที่
ลดละความโลภ นำคุณธรรมมาเป็นแนว
ทางในการทำเกษตรอินทรีย์ของสถาบันฯ
จนประสบความสำเร็จ เป็นตัวอย่างที่ดี
แก่เกษตรกรมาเป็นเวลากว่า ๒๐ ปี

โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ผ่านมา ธนาคารเพื่อ
การเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้มอบ
หมายให้สถาบันฝึกอบรมผู้นำ เป็นศูนย์ฝึกอบรม
พัฒนาคุณภาพชีวิต หลักสูตร “สังขธรรมชีวิต”
สำหรับเกษตรกรในโครงการพักชำระหนี้ของ
ธกส.ตามนโยบายรัฐบาลให้แก่เกษตรกรที่เข้า
ร่วมโครงการ ในเขตจังหวัดกาญจนบุรีและ
จังหวัดใกล้เคียง โดยเน้นการลด ละ เลิก เหล้า
บุหรี่และอบายมุขต่างๆ การทำเกษตรอินทรีย์

ไร้สารพิษ การเสริมสร้างสุขภาพและเกษตร
พึ่งตนเอง มีเกษตรกรผ่านการอบรมไปแล้วถึง
๒,๖๑๙ คน

ด้วยเหตุนี้ การสร้างความเข้มแข็งให้กับ
สถาบันฝึกอบรมผู้นำด้วยการสร้างศูนย์ถ่ายทอด
เทคโนโลยีชีวภาพ เพื่อถ่ายทอดขยายผลสาม
อาชีพภูษาคือคือ กลไกกรมไร้สารพิษ อนุรักษ์ชีวภาพ
และชยะวิทยา จึงเป็นสิ่งจำเป็น

โดยในปี ๒๕๔๙ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) ได้เสริมหนุนสถาบันฝึกอบรมผู้นำให้ปรับปรุงพัฒนาฐานปฏิบัติงานเกษตรอินทรีย์ที่มีอยู่แล้วให้เป็นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีชีวภาพ ขนาดพื้นที่ ๓๔๕ ตารางเมตร ที่ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ง่าย สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ตลอดทั้งปี

ปรับปรุงสถานที่เพาะชำพันธุ์พืช
ขนาด ๙๖ ตารางเมตร

ซ่อมเสริมโรงเรือนเก็บวัตถุดิบ
ให้พอเพียงกับการจัดกิจกรรมการ
สาธิตและปฏิบัติจริงในการทำปุ๋ย
ชีวภาพ ขนาด ๑๒๔ ตารางเมตร
ปรับปรุงระบบน้ำในแปลงสาธิต
เกษตรอินทรีย์ ให้เป็นระบบปล่อยน้ำ
อัตโนมัติ

ซ่อมเสริมสื่ออุปกรณ์ฝึกปฏิบัติงาน
ด้านเกษตรอินทรีย์
พัฒนาประสิทธิภาพของเครื่องมือ
เครื่องใช้ในการจัดกิจกรรมและผลิต
สื่อการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม

ผลจากการที่ศูนย์คุณธรรมได้ร่วมปรับปรุงฐานงานดังกล่าวข้างต้น ทำให้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีชีวภาพกลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์ และให้บริการได้ตลอดทั้งปี โดยไม่ต้องกังวลเรื่องอุปสรรคทางธรรมชาติอีกต่อไป

เสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยการพัฒนาและปรับปรุง ศูนย์การเรียนรู้อย่างสมบูรณ์แบบ

แม้ว่าพื้นที่ห้องเรียนธรรมชาติ
ของสถาบันฝึกอบรมผู้นำจะมี
ถึง ๓๒๒ ไร่ แต่พื้นที่ห้องเรียนที่จะ
ต้องใช้ในการทำกิจกรรมกลุ่มและการ
บรรยายนั้น ยังเป็นเพียงอาคาร
อเนกประสงค์ ที่เปิดโล่งเพียงอาคาร
เดียว มีพื้นที่โล่งที่สามารถปรับใช้ได้
ทุกกิจกรรมตั้งแต่ อบรม สัมมนา
บรรยาย เสวนา กิจกรรมกลุ่ม รวมถึง
พิธีเปิดและปิด โดยโต๊ะ-เก้าอี้ที่ใช้
ก็เป็นแบบพับเก็บได้ที่แสนประหยัด
และสะดวก สัมกับเจตนารมณ์ของ
การฝึกอบรม

ในขณะที่พื้นที่อื่นๆ ที่เป็นฐาน
งานหรือฐานกิจกรรมการเรียนรู้
ต่างๆ นั้นยังสามารถใช้หมุนเวียนได้
พร้อมๆ กันในเวลาเดียวกัน

ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ
ในการฝึกอบรมเพิ่มขึ้น สามารถจัด
อบรมได้พร้อมกัน ๒ รุ่นในเวลา
เดียวกัน จึงได้พัฒนาปรับปรุงอาคาร
เพิ่มขึ้น ๑ หลัง โดยใช้เป็นอาคาร
อเนกประสงค์ รองรับผู้เข้าอบรมได้
เพิ่มขึ้น และเป็นศูนย์ประสานงาน
เครือข่ายองค์กรภาคีศูนย์คุณธรรม
ซึ่งได้รับการสนับสนุนทั้งจากมูลนิธิ
กลุ่มเพื่อนเสรี (ของ พล.ต.อ.เสรีพิศุทธ์
 เตมีयाเวส) ศูนย์ส่งเสริมและ
พัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม และ

มูลนิธิพลตรีจำลอง ศรีเมือง ร่วมกันสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ

เมื่ออาคารอนุเคราะห์สงฆ์เสร็จ สถาบันฝึกอบรมผู้นำ จะสามารถรองรับการจัดอบรมพร้อมกัน ๒ รุ่น โดยอาจจะต่างกลุ่มเป้าหมายได้ ในเวลาเดียวกัน เพราะสามารถจัดสรรการใช้ฐานงาน ฐานกิจกรรม ที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างเต็มที่

ทำให้สามารถผลิตผู้นำที่แข็งแกร่ง และมีคุณธรรมออกสู่สังคมได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

แต่ผู้ที่ทำงานหนักขึ้น คงหนีไม่พ้น ครูใหญ่ ครูพิเศษ ผู้ช่วยครู

และบรรดาอาสาสมัคร ที่ล้วนมาช่วยงานของสถาบันฯ อย่างสมัครใจนั่นเอง

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ รัฐบาลชุดปัจจุบัน ได้มีการกำหนดโดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้เรื่องของการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการให้กว้างขวางครอบคลุม กลุ่มเป้าหมาย ทั้งข้าราชการระดับสูง นักเรียนนายร้อย นายเรือ นายเรืออากาศทุกคน รวมถึงนักศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆต้องผ่าน

การอบรมคุณธรรม จริยธรรม โดยให้
ศูนย์คุณธรรมเป็นแกนกลางในการ
ประสานการจัดอบรมครั้งใหญ่นี้

มติคณะรัฐมนตรีในครั้งนี้ ทำให้
ภารกิจของสถาบันฝึกอบรมผู้นำเพิ่มขึ้น
เป็นเงาตามตัว เพราะสถาบันฝึกอบรม
ผู้นำคือหนึ่งในศูนย์การอบรมคุณธรรม
จริยธรรมในความหมายข้างต้นนั่นเอง
บทบาทของสถาบันฝึกอบรมผู้นำใน
ปัจจุบัน จึงทวีความสำคัญยิ่งขึ้น
อย่างเห็นได้ชัด

**ความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่
น่าจับตา กำลังเกิดขึ้นกับสถาบัน
ฝึกอบรมผู้นำ**

บทที่ ๕

เยี่ยมชมชนสาธิต บ้านห้วยหวาย
การพัฒนาบนฐานคุณธรรมจริยธรรม

ไกลจากตัวเมืองกาญจนบุรีไปตาม
เส้นทางสู่อำเภอหนองปรืออีกเกือบ
๑๐๐ กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของชุมชนบ้าน
ห้วยห้วย หมู่ ๓ ตำบลหนองปลาไหล
อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรีซึ่ง
เปรียบเสมือนกับเป็นหมู่บ้านสาธิตของ
สถาบันฝึกรบรรมผู้นำ ที่นี้แกนนำชาวบ้าน
ล้วนได้รับการฝึกรบรรมจากสถาบันฝึกรบรรม
ผู้นำมาแล้ว และนำเอาวิถีเศรษฐกิจพอเพียง
กับการทำเกษตรปลอดสารพิษตามแนวทาง
ของสถาบันฝึกรบรรมผู้นำมาเป็นแนวทางใน
การปรับปรุงวิถีชีวิตและการดำรงชีพ

“เหมือนกับทางโรงเรียนผู้นำเป็น
ที่เลี้ยงให้กับชาวมุขมน เพื่อเราจะได้มีชุมชน
สาธิตสักแห่งหนึ่งที่น่าเอาหลัก ๖ ประการ
ไปปรับใช้คือ สะอาด ชยัน ประหยัด
ซื่อสัตย์ เสียสละ กตัญญู ทั้งยังเร่งเร้า
ให้เขาดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง
ลด ละ เลิกอบายมุข ต่อไปใครมาอบรม
อยากดูชุมชนตัวอย่าง เราจะได้แนะนำให้
เขามาดูที่นี่” ผู้ช่วยครูพะเยาว์ ปาลวัฒน์
จากโรงเรียนผู้นำและผู้ทีคลุกคลีกับแกนนำ
ชาวบ้านมากที่สุดคนหนึ่งเล่าให้ฟัง

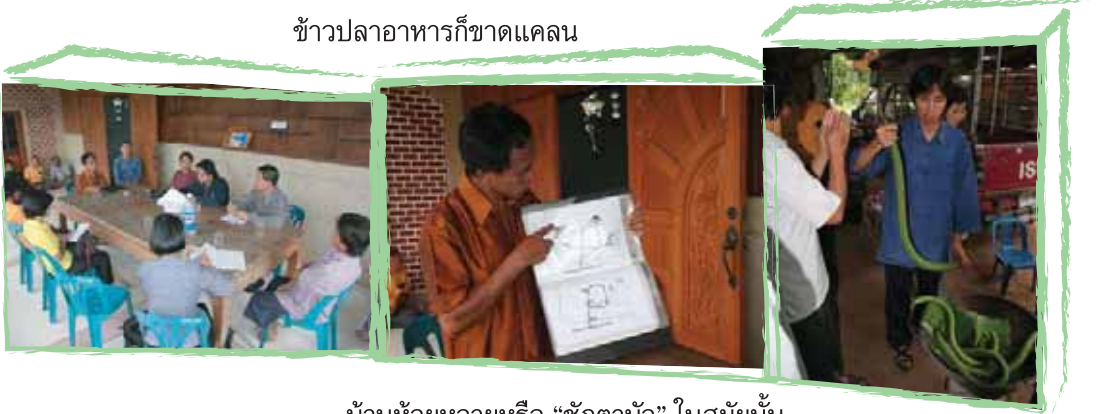
เมื่อไปถึง ก็ป้ายแగాๆแล้ว **ผู้ใหญ่สมจิตร เปรมบารุง** ผู้ใหญ่บ้านคนขยันแห่งบ้านห้วยหวาย ก็ออกมาต้อนรับพวกเรา และใช้บริเวณโถงหน้าบ้านของผู้ใหญ่เอง นั้นแหละเป็นที่พูดคุยซักถามความคืบหน้าของการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

“หมู่บ้านนี้เป็นที่รวมของชาวบ้าน จากจังหวัดต่างๆ ถึง ๑๒ จังหวัด ต่างคนก็ต่างชักชวนกันมาบุกเบิก แล้วก็หักล้างถางพงกันเอง จากเดิมที่เป็นป่าทึบ ไม่นานก็กลายเป็นไร่อ้อย ไร่มัน ไร้ข้าวโพดไปหมด ” ผู้ใหญ่สมจิตร ย้อนภาพอดีตเมื่อ ๔๐ ปีก่อนให้ฟัง

ย่านนี้เดิมเรียกกันว่า “ซ็ฎตาบ๊ว” เพราะ ตาบ๊วเป็นคนแรกที่มานูกเบิกและที่นี่ก็เป็น ปาร์กซ็ฎ เป็นถิ่นห่างไกลความเจริญ ขนาดที่ เรียกว่า ในสมัยนั้นถ้าจะวารถจากหนองปรือ มาซ็ฎตาบ๊ว ก็ จะหารถยากเอากการ หรือถ้ามาก็ ต้องเหมาในราคาแพง ขาดแคลนแม้กระทั่ง น้ำกินน้ำใช้ เพราะสภาพเป็นเขา ฝนตกมา พักเดียวน้ำก็หายหมด ไม่มีบ่อที่เก็บกักน้ำได้ ชาวปลาอาหารก็ขาดแคลน

บ้านห้วยหวายหรือ “ซ็ฎตาบ๊ว” ในสมัยนั้น จึงกลายเป็นเขตอิทธิพลท้องถิ่น ที่ไม่มีใคร อยากรแวะเวียนไป ด้วยความขาดแคลน ดังกล่าวนั้นเอง

ต่อมา เมื่อความเจริญเริ่มคืบคลานมาสู่ บ้านห้วยหวาย การเปลี่ยนแปลงก็เกิดขึ้นใน ปี ๒๕๓๓ เมื่อเริ่มมีโครงการทำบ่อกักเก็บน้ำ และ ถนนเข้าสู่ในหมู่บ้าน

ผู้ใหญ่สมจิตร เปรมบำรุง

เมื่อมีถนน มีบ่อน้ำ หมู่บ้าน
ห้วยห้วยก็เริ่มพัฒนา
ชาวบ้านไม่ต้องซื้อน้ำจากรถขนน้ำ
ในราคาแพงๆอีกแล้ว เริ่มมีน้ำกิน
น้ำใช้ สามารถทำการเกษตรได้
ผลผลิตเป็นกอบเป็นกำ ประกอบกับ
ได้ผู้ใหญ่สมจิตร มาเป็นผู้ใหญ่บ้าน
ด้วยความที่เป็นคนหนุ่มไฟแรง

ผู้ใหญ่สมจิตรก็ชวนชาวบ้านหาช่องทาง
จนทำให้สามารถขุดบ่อน้ำเพิ่ม ปรับปรุง
ถนนหนทางในหมู่บ้านให้ดีขึ้น

เพราะทั้ง ๒ เรื่องนี้ เป็นหัวใจ
สำคัญของการพัฒนาชุมชนในชนบท
เลยก็ว่าได้ ถ้าหากมีน้ำแล้ว ชาวบ้านก็
มีกำลังใจที่จะทำการเกษตรในแบบที่
ตนถนัด ซึ่งพื้นที่บ้านห้วยห้วยนั้น
เหมาะที่จะปลูกอ้อย สับปะรดและ
หม่อนไหม ทำให้มีสินค้าออกสู่ตลาด

มากขึ้น แน่ใจว่าถ้าไม่มีถนนดีๆ เข้า
สู่หมู่บ้าน การลำเลียงผลผลิตเข้าสู่ใน
เมืองจะทำได้ลำบาก

การพัฒนาหมู่บ้านห้วยหวายใน
อดีตนั้นดำเนินการไปตามปกติ จน
กระทั่งวันหนึ่ง ในปี ๒๕๔๖ เมื่อ
สถาบันฝึกอบรมผู้นำได้รับหน้าที่เป็น
ผู้ให้การอบรมหลักสูตรสัจธรรมชีวิต
แก่แกนนำชุมชนห้วยหวายใน

โครงการเกษตรกรพักชำระหนี้ของ
รัฐบาล

หลังการอบรมในโครงการ ทาง
สถาบันฝึกอบรมผู้นำ ได้ไปประเมิน
ติดตามผล พบว่าผู้ที่ผ่านการอบรมมี
การพัฒนาตน พัฒนาอาชีพได้ตาม
วัตถุประสงค์ของการอบรมได้เป็น
อย่างดียิ่ง และได้แสดงความจำนงที่
จะพัฒนาชุมชนของตนเองอย่าง
ต่อเนื่องต่อไป

ประกอบกับสถาบันฝึกอบรมผู้นำ
ต้องการทดลองกระบวนการ
ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เข้มข้น
ขึ้น จึงคัดเลือกให้ชุมชนห้วยหวาย
เป็นชุมชนสาธิตเพื่อให้พัฒนาสู่การ
เป็นชุมชนต้นแบบต่อไป

กระบวนการพัฒนาเสริมสร้าง
ชุมชนต้นแบบจึงเริ่มต้น ด้วยการที่
ผู้ใหญ่สมจิตร พาลูกบ้านประมาณ
๑๐๐ คน จาก ๑๗๒ ครัวเรือนที่อยู่
ในหมู่บ้านห้วยหวาย ไปศึกษาดูงาน
ที่ชุมชนปฐมอโคก จังหวัดนครปฐม

๑ วันเต็มๆ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๙ เพื่อสัมผัสกับชุมชนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ถือศึลห้า ปลอดภัย อบายมุข มีความขยัน ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งตนเองในเรื่องปัจจัยสี่

ถัดมา คัดเลือกลูกบ้านที่มีความสนใจจริงๆ จำนวน ๙ คน (จากเป้าหมายเดิม ๒๔ คน) ไปใช้ชีวิตร่วมกันและศึกษาวิถีชีวิตของชาวชุมชนศิระชะอโคก ที่จังหวัด

ศรีสะเกษ ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีวัฒนธรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดี มีการปฏิบัติแบบนิยมไทย และเป็นศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย โดยใช้เวลาศึกษาเรียนรู้ถึง ๔ วัน ๓ คืน

หลังจากกลับมาจากศรีสะเกษ ผู้ใหญ่บ้านสมจิตรคนชัยน เริ่มปรับเปลี่ยนตัวเองใหม่ทันที เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ลูกบ้าน โดยเริ่มตั้งแต่การเลิกอบายมุขโดยเด็ดขาด แล้วเริ่มปรับเปลี่ยนการเกษตรจากในพื้นที่ของตนเองก่อนเป็นการนำร่อง ด้วยการนำเอาแนวทางเกษตรชีวภาพมาปรับใช้ ทั้งปุ๋ยชีวภาพและการปลูกพืชผักสวนครัว ทั้งไม้ผล รวมถึงการทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เอง และบอกลาปุ๋ยเคมีแต่บัดนั้น

“ผมอยากให้แต่ละบ้าน มีพืชผลที่ปลูกกินได้ไม่เหมือนกัน แต่อย่างน้อยทุกบ้านจะต้องปลูกไม้ผล ๕ อย่างขึ้นไป” ผู้ใหญ่สมจิตรเล่าถึงแผนงานเบื้องต้นที่จะพัฒนาหมู่บ้านของเขาให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ยืนอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม

แต่ผู้ใหญ่ก็ยอมรับว่า เป็นเรื่องยากพอสมควรกับการเปลี่ยนพฤติกรรมของชาวบ้านส่วนใหญ่ เขาบอกว่าเป็น “ไม้แก่” ซึ่งตัดยาก เขาจึงฝากความหวังไว้กับ “ไม้อ่อน” คือเด็กๆเยาวชนรุ่นใหม่ที่กำลังเติบโตขึ้นมาทดแทนพ่อแม่เฒ่าที่ในวันจะร่วงโรยไป

พฤติกรรมที่ว่าเปลี่ยนยากนั้น ก็คือเรื่องของการลด ละ เลิกอบายมุข และสิ่งเสพติดทุกชนิด เพราะแม้ผู้ใหญ่บ้านจะทำตัวเป็นตัวอย่างให้ดู ด้วยการลด ละ เลิก อบายมุขทุกประเภท ทั้งเหล้า ยาเสพติด บุหรี่ หวย กัดปลา ชนไก่ แล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีลูกบ้านที่เดินตามได้ไม่มากนัก ใน

ตอนที่ไปอบรมกลับมาใหม่ๆก็ดูคึกคักดี แต่พอเวลาผ่านไป อบายมุขก็เริ่มกลับมา สุรாயาเมาก็ขาดไม่ได้

ถึงกระนั้น ผู้ใหญ่สมจิตรก็ยังมีแนวร่วมอีกอย่างน้อย 5 คร้วเรือนที่มีความเข้มแข็งและพร้อมจะปรับเปลี่ยนทั้งวิถีชีวิตและการใช้เกษตรธรรมชาติ ซึ่งก็ล้วนประสบความสำเร็จ

แนวร่วม 5 คร้วเรือน

สำเร็จได้ผลดียิ่ง ทำให้ลูกบ้านคนอื่นๆ
ที่เคยมองด้วยสายตาไม่เชื่อถือใน
ระยะแรกๆ เริ่มเห็นดีเห็นงามตาม
ไปด้วย แต่ทุกอย่างก็คงต้องใช้เวลา
“ผมตั้งเป้าไว้ว่า เมื่อเราทำโรงปุ๋ย
ชีวภาพเสร็จแล้ว ก็จะสามารถแบ่งปัน
กันใช้ในหมู่บ้านได้เต็มที่ขึ้น ภายในปี
๒๕๕๐ เราคงจะมีเครือข่ายที่ทำเกษตร
ปลอดภัยพิช เป็นเกษตรธรรมชาติ
จริงๆ ได้สัก ๒๐ หลังคาเรือน แล้ว ๒๐
บ้านนี้ก็จะเป็นตัวอย่งที่จะชักจูงคน
อื่นๆ ให้หันมาทำตามได้ไม่ยาก”
ผู้ใหญ่สมจิตรตั้งความหวังด้วยสายตา
เชื่อมั่น

หลังจากการซักถามกันในทุกๆ
ประเด็นแล้ว ผู้ใหญ่สมจิตร ก็พาพวก
เราไปเยี่ยมลูกบ้านทั้ง ๕ ครอบครัว
ที่มุ่งมั่นทำเกษตรธรรมชาติโดยไม่
พึ่งพาปุ๋ยเคมีและสารเคมีใดๆเลย
ปรากฏว่า เราได้เห็นบ้านที่เต็มไปด้วย
ด้วยรอยยิ้ม เพราะแต่ละบ้านที่เรา
ไปเยี่ยม ต่างอยู่กันอย่างมีความสุข
พืชผลที่ปลูกไว้มีทุกอย่างที่เก็บกินได้

เกือบจะไม่ต้องพึ่งพาหาซื้อของจากตลาดสดเลย

พืชผลที่พวกเขาเอามาโชว์ให้เราดูนั้น ขนาดเป็นมือใหม่หัดปลูกในแวดวงเกษตรธรรมชาติ ก็ยังเห็นว่าทุกอย่างล้วนตก อวบ สมบูรณ์ ไม่ว่าจะปอกกล้วย ฟัก แตง บวบ ถั่วฝักยาว และผักสวนครัวอีกมากมาย น่าทึ่งจริงๆ

ไม่ต้องสงสัยเลยว่า เมื่อชุมชนช่วยหว่านขยายผลการทำเกษตร

ธรรมชาติบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง และฐานคุณธรรมไปได้เต็มพื้นที่ ด้วยความสมัครใจของลูกบ้านเอง จะทำให้หมู่บ้านแห่งนี้ เปลี่ยนสภาพจากบ้านป่าแดนเถื่อนในอดีต กลายเป็นแดนธรรมที่อุดมสมบูรณ์ และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างแน่นอน

บทที่ ๖

ความจริงที่เหนือคำบรรยาย
กับผลผลิตของโรงเรียนผู้นำ

ภาพคณะครูสาย พระสอน-นิตพจนานุกรมจารย์ธรรมคุณ
ผู้นำรุ่นที่ ๕๖๑ ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๖ เมษายน ๒๕๕๖